

М. Г. Тур

**НЕКЛАСИЧНІ МОДЕЛІ ЛЕГІТИМАЦІЇ
СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ**

Київ – 2006

Г

М. Г. Тур

**НЕКЛАСИЧНІ МОДЕЛІ ЛЕГІТИМАЦІЇ
СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ**

Монографія

Видавець
Київ – ПАРАПАН – 2006

УДК 141.7:172

ББК 87.6

Т86

*Рекомендовано до друку Вченою радою філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 19.06.2006 р.)*

Рецензенти:

В. С. Богданов доктор філософських наук, професор;

І. А. Бондарчук доктор філософських наук, професор;

С. М. Причепій доктор філософських наук, професор

Тур М. Г.

Т86 Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів: Монографія. – К.:

ПАРАПАН, 2006. – 396 с.

ISBN 966-8210-45-X

У монографії шляхом порівняння експлікуються методологічні засади легітимації соціальних інститутів у межах дискурсивно-етичної концепції К.-О. Апеля та Ю. Габермаса, системно-аналітичної теорії Н. Лумана, теорії справедливості Дж. Роулза, критики гранднративів Ж.-Ф. Ліотара, повторного опису словників Р. Рорті, мовних матриць Р. Барта.

Книга адресована фахівцям у сфері соціальної та політичної філософії, філософії права, соціології та політології. Вона буде корисною для викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів і студентів гуманітарних спеціальностей, а також стане у нагоді всім, кого цікавлять теоретичні проблеми розвитку суспільства, передусім в аспектах політичного панування та форм його легітимації.

УДК 141.7:172

ББК 87.6

**Видано коштом Благодійної організації
“Центр практичної філософії”
Президент А.В.Толстоухов**

© М.Г. Тур, 2006

© Центр практичної філософії, 2006

© Видавець ПАРАПАН, 2006

ISBN 966-8210-45-X

ЗМІСТ

ВСТУП	6
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
ЛЕГІТИМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ	10
1.1. Експлікація вихідних теоретичних концептів	10
<i>Легітимність і легітимація. Поняття соціального інституту. Потреба в легітимації соціального інституту. Парадигмальні моделі легітимації. Форми та механізми легітимації.</i>	
1.2. Трансформація засад легітимації в контексті зміни філософських парадигм	21
1.2.1. Онтологічно-сакральна легітимація	21
<i>Міфологічна легітимація. Легітимація шляхом ідентифікації з символічним універсумом. Розчаклування міфологічних картин світу релігійними етиками. Проблема генези перших державних форм. Сакралізація монархів. Специфіка релігійної легітимації. Узагальнення.</i>	
1.2.2. Формально-раціональна легітимація	45
<i>Формування соціального конструктивізму. Контрактуалізм. Політичний абсолютизм Т. Гобса. Лібералізм Дж. Лока. Демократизм Ж. Ж. Русо. Соціальний універсалізм. Моральний конструктивізм І. Канта. Узагальнення.</i>	
1.2.3. Проблема легітимації в контексті зміни парадигми соціальних наук	62
<i>Нормативний вимір концепту практики. Легітимаційний потенціал суспільного ідеалу. Логіка соціальних наук: трансформація засад легітимації. Німецький історизм та неокантіанство. Соціологія розуміння М. Вебера: теорія соціальної дії. Спів з позитивізмом. Філософія як універсальне знання і строга наука. Комунікативний спосіб легітимації знання. Критична рецепція Ю. Габермасом прагматизму та герменевтичної філософії. Легітимаційна функція ідеології. Ideologiekritik Франкфуртської школи. Від цілеспрямованої дії до комунікативної дії. Евристичний потенціал двоступеневої концепції суспільства. Узагальнення.</i>	
1.3. Гранична легітимація: подолання епістемологічного фундаменталізму	98
<i>Філософська рефлексія як вища форма раціональної легітимації. Легітимація в модусі граничного обґрунтування. Прийняття очевидно даного у філософії від Декарта до Гусерля. Труднощі трансценденталізму в подоланні мето-</i>	

дичного соліпсизму. Методологічні вади філософії свідомості. Узагальнення.

Розділ 2. ПОСТМЕТАФІЗИЧНІ МОДЕЛІ ЛЕГІТИМАЦІЇ.....	112
2.1. Концептуальні засади дискурсивно-етичної легітимації.....	114
2.1.1. <i>Прагматична трансформація трансцендентальної філософії.....</i>	<i>115</i>
<i>Трансцендентальна прагматика К.-О. Апеля. Універсальна прагматика Ю. Габермаса. Теоретичні засади дискурсивної етики. Критика концепту остаточної обґрунтування. Структура дискурсивної етики. Дискурсивно-етична рецепція розвитку моральної здатності в теорії Л. Кольберга. Утопічний потенціал дискурсивної етики.</i>	
2.1.2. <i>Універсальний громадський дискурс як метаінститут легітимації.....</i>	<i>145</i>
<i>Мова як метаінститут. Тотожність мови і мислення. Громадський дискурс як метаінститут демократії. Концепт громадськості (публічності). Концепт громадянського суспільства.</i>	
2.1.3. <i>Легітимація легітимації: мораль і право в легітимативному процесі.....</i>	<i>166</i>
<i>Етимологія термінів “право” і “закон”. Методологічні засади системи доповнюваності: правовий позитивізм. Системно-теоретичне поняття права. Дискурсивно-етична концепція легітимації права. Дискурсивний образ демократичної правової держави. Концепт комунікативної влади. Узагальнення.</i>	
2.2. Стратегія легітимації в контексті системної теорії.....	182
2.2.1. <i>Концепція процедурної легітимації.....</i>	<i>183</i>
<i>Методологічні передумови системної теорії Н. Лумана. Інтенції класичної теорії процедури. Методологічні засади процедурної легітимації рішень. Експресивний та інструментальний компоненти діяльності. Узагальнення.</i>	
2.2.2. <i>Компаративний аналіз легітимації на засадах системної та комунікативної раціональності.....</i>	<i>196</i>
<i>Системна і комунікативна раціональність. Поняття комплексності. Компаративний аналіз фундаментальних понять. Специфіка розв’язання легітимаційних завдань. Взаємна анігіляція чи комплементарність? Узагальнення.</i>	
2.3. Легітимаційний потенціал ідеї справедливості.....	215
<i>Ідея справедливості у філософській рефлексії. Концепт справедливості як чесності. Теорія Дж. Роулза в світлі</i>	

критичних інтерпретацій. Компаративний погляд на ідею справедливості.

2.4. Постметафізичне розуміння політики та її легітимації..... 230

Антропологічне розуміння політичного. Політичне в площині “максималісти-мінімалісти” за Ж. Баландье. Концепція політичного М. Вебера. Соціальна нерівність та чинник сакрального в політичному. Десакралізація політичного. Головні моделі легітимації політики. Віртуалізація та симуляція політичного процесу Узагальнення.

3. ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИЙ ДИСКУРС ЛЕГІТИМАЦІЇ..... 246

3.1. Легітимація в контексті критики “гранднаративів” та стратегії “деконструкції” фундаторів постмодерну..... 246

Методологічні засади постмодерністського філософування. Стратегія легітимації знання Ж.-Ф. Ліотара. Спекулятивний та емансипаційний способи наративної легітимації. Узагальнення.

3.2. Дискусія лібералів і комунітаристів: проблеми легітимації..... 257

Універсальне versus контекстуальне в легітимації соціуму. Філософські засади лібералізму й комунітаризму. Методологічна специфіка легітимації. Позиція дискурсивної теорії. Парадигма інтеркультурного дискурсу О. Гьофе. Неоліберальна версія подолання контроверзи. Континуальність контрагентів: погляд феноменолога. Узагальнення.

3.3. Постфілософський проект легітимації як повторний опис словників..... 277

Теоретико-методологічні засади утопічного проекту Р. Рорті. Натуралістичне розуміння самості люди ни. Контроверза позицій щодо розуміння демократичного розвитку суспільств. Концептуальне протистояння Габермас – Рорті. Узагальнення та евристичні імплікації. Підрив влади дискурсу в площині протиставлення твору і тексту. Узагальнення.

3.4. Трансформація проблематики легітимації в процесі глобалізації світу 302

Глобалізація як матеріалізація універсалізації. Культура в глобальному комунікативному просторі. Виклики демократії. Збіднення традиційних джерел легітимації. Європейська та американська моделі інтеграції й легітимації соціуму. Нагальна потреба в інтеркультурному дискурсі. Соціальна справедливість і глобалізація. Узагальнення.

ЗАМІСТЬ ВИСНОВКІВ..... 323

ПРИМІТКИ..... 325

ЛІТЕРАТУРА..... 375